

ΒΗΜΑgazzino

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ
ΠΟΥ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕ ΤΟ
ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ ΤΟΥ,
ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΑ
ΜΕΓΑΛΑ PROJECTS,
ΤΟ ΤΑΤΟΪ,
ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ
ΤΩΝ ΓΛΥΠΤΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ,
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΤΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΑΣ
ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ

*«Δεν θα επιτρέψουμε
σε ιδεοσληψίες
να κρατήσουν
τον ποσητισμό πίσω»*

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΦΕΡΝΕΙ ΡΑΓΔΑΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ
ΑΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΒΩΝ ΣΜΑΡΑΓΔΕΝΙΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙ ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΕΝΙΑ RESORTS
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΜΠΡΑ ΞΑΝΘΙΑ... ΜΕΛΑΧΡΙΝΗ Ή ΡΟΖΕ, ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

● Η Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη, επί σειρά ετών Πρέσβειρα Καλής Θελήσεως της UNESCO και ψυχή του Συλλόγου Φίλων Παιδιών με Καρκίνο «ΕΛΠΙΔΑ», αφήνει πίσω της σπουδαίο έργο και δυσαναπλήρωτο κενό. Δεξιά, τα τρία εξώφυλλα που της έχει αφιερώσει το ΒΗΜΑgazino: σε φωτογράφιση στο σπίτι της, μαζί με τη σχεδιάστρια μόδας Μαίρη Κατράντζου (την οποία είχε παντρεύσει) και, πριν από έναν μήνα, με αφορμή την τιμητική εκδήλωση της UNESCO στο Παρίσι για τα 25 χρόνια προσφοράς της στον διεθνή οργανισμό.

● Μόνο η εμβληματική «Κραυγή» του Μουνκ μπορεί να αποτυπώσει την οδυνηρή όλων για την καταστροφική πύρινη λαίλαπα και την απώλεια ανθρώπινων ζώων και φυσικού πλούτου.

Editorial

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 04 Εβδομάδα
- 06 Γνώμες
- 07 Η Μεσόγειος φλέγεται
- 08 Cover Story: Λίνα Μενδώνη
- 12 Ρόμι Χάουσμιν
- 14 Η επανάσταση της AI
- 16 Herzog & De Meuron
- 20 Η ιστορία της μπίρας
- 22 Cheers!
- 24 Μέριλιν Μονρόε
- 27 Από τους Μονγκολφιέ στους Ράιτ
- 28 Κ. Γιαννακίδης - Σ. Σαββόπουλος
- 30 Μαλδίβες
- 34 Θ for Θαναθάκηθ του Αρκά

Η ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΟ ΠΙΟ ΣΚΛΗΡΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γιατί έπεσε το Canadair στην Κάρυστο; Εμπειροί πιλότοι και ειδικοί προσπαθούν να αναλύσουν τα κρίσιμα δευτερόλεπτα πριν από την πτώση. Ο κυβερνήτης, λένε, ήταν πολύ έμπειρος, είχε πάνω από 10 χρόνια υπηρεσίας στα συγκεκριμένα πυροσβεστικά αεροσκάφη, λάτρευε τη δουλειά του, δεν ανήκε στην κατηγορία εκείνων που κάνουν λάθη. Τι σημασία όμως έχουν τώρα, αφού έγινε το κακό, όλα αυτά που λέγονται στα τηλεοπτικά πάνελ ή γράφονται στον Τύπο; Οπως έλεγε μια φίλη η οποία κατοικεί στη Θεσσαλονίκη, όπου διέμενε ο συγκυβερνήτης, αυτά ήταν δύο παιδιά. Ο 34χρονος κυβερνήτης, σημαντός Χρήστος Μουλάς, και ο 27χρονος συγκυβερνήτης, ανθυποσημναγός Περικλής Στεφανίδης, ήταν παιδιά, παιδιά μας. Ετσι τους βλέπαμε. Δεν έχουν σημασία οι τίτλοι και τα αξιώματα. Δύο ιπτάμενοι γεμάτοι όνειρα για τη ζωή, μαχητές, με έντονο το αίσθημα της αλληλεγγύης, που χάθηκαν μέσα στις φλόγες. Κοιτάζω τα βίντεο που «έβγαλε» στον αέρα η ΕΡΤ, την πτήση, τον τελευταίο ελιγμό, το σπασμένο άκρο στο φτερό, και δεν μπορώ να το πιστέψω. Μοιάζει με σκηνή τρόμου από κάποια ταινία που σίγουρα δεν θέλουμε να ξαναδούμε. Σκέπτομαι και πάλι τα λόγια της φίλης μου: «Πάνω από όλα ήταν παιδιά που ήθελαν να ζήσουν. Ήταν απλά δύο παιδιά». Αυτό ήταν το τελευταίο τους καλοκαίρι. Η πολιτεία πρέπει να προστατεύσει τον δασικό πλούτο της χώρας, τους πολίτες και τις περιουσίες τους με περισσότερο αποτελεσματικό τρόπο και να επιβάλει εξαιρετικά αυστηρές ποινές κάθειρξης και όχι ποινές-χάδι. Εάν δεν ληφθούν αυστηρά, πολύ αυστηρά μέτρα, θα αντικρίσουμε και πάλι αυτές τις τρομερές εικόνες με την πύρινη λαίλαπα. Η κλιματική αλλαγή δείχνει το σκληρότερο πρόσωπό της στην Ελλάδα. Οι επιστήμονες προειδοποιούν. Πολλές περιοχές της χώρας μας, αλλά ιδιαίτερα η Αθήνα, κινδυνεύουν να γίνουν... Σαχάρα. Την τραγωδία που ζούμε με τον πύρινο εφιάλτη και την απόγνωση των ανθρώπων μπορεί να «αποτυπώσει» μόνο ο περίφημος πίνακας του Μουνκ «Η Κραυγή».

Αναφερόμενη στις καταστροφικές πυρκαγιές, η υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη, η οποία φιλοξενείται σήμερα στο εξώφυλλο του ΒΗΜΑgazino (φωτογραφημένη στη Στοά του Αττάλου, στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας), μιλάει μεταξύ άλλων για την ανάγκη θωράκισης των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

Η εβδομάδα που τελειώνει σήμερα ήταν γεμάτη κακές ειδήσεις και θλιβερές εικόνες. Φωτιά, όλεθρος, καταστροφή και η είδηση του θανάτου ενός πολύ αγαπημένου ανθρώπου. Μιας γυναίκας που τη σέβονταν και την αγαπούσαν ακόμα και αυτοί που δεν τη γνώριζαν. Για τον άριστο χαρακτήρα, τη σεμνότητα και το τεράστιο ανθρωπιστικό της έργο. Ενα αφιέρωμα στη Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη θα διαβάσετε στις σελίδες της εφημερίδας. Προσωπικά, δεν θα αναφερθώ στο πόσο καλά τη γνώριζα, ούτε δημοσίευσα ή πρόκειται να δημοσιεύσω φωτογραφίες όπως κάνουν πάρα πολλοί άλλοι. Κρατάω τα άρθρα που έγραφε για το ΒΗΜΑgazino, με ένα από αυτά αφιερωμένο στην τεχνητή νοημοσύνη να «δείχνει» πόσο μπροστά ήταν αυτή η γυναίκα που αγωνιζόταν για τα πάσχοντα παιδιά. Άρθρα και τρία υπέροχα εξώφυλλα. Η Μαριάννα μάγευε τον φωτογραφικό φακό και τον κόσμο που βρισκόταν γύρω της. Καλό της ταξίδι...

Μαργαρίτα Σφέτσα
Διευθύντρια ΒΗΜΑgazino
msfetsa@alteregomedia.org

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ
Ι. Κ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γ. Δ. ΜΑΝΤΕΛΑΣ

ΒΗΜΑgazino

Εβδομαδιαίο περιοδικό που κυκλοφορεί δωρεάν με **ΤΟ ΒΗΜΑ** www.vimagazino.gr, e-mail: vimagazino@tovima.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ **Ι. Κ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ** ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ **ΑΛΤΕΡ ΕΓΚΟ ΜΜΕ Α.Ε.** ΚΥΡΙΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ **ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ**
ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΡΕΝΤΖΟΣ** ΕΔΡΑ Λ. Συγγρού 340, Καλλιθέα, ΤΚ 17673 ΤΗΛΕΦΩΝΟ 210-7547000

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΦΕΤΣΑ** CREATIVE ART DIRECTOR Γιάννης Κούρτης ART DIRECTOR Τάσος Φαρμάκης
ASSISTANT ART DIRECTOR Πάυλος Ζερβός, Εφη Κουτρουμάνη ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ Κατερίνα Κολιού ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ Μαριλένα Ασπραπέλλου,
Ερη Βαρδάκη, Ιουλία Βελισσαράτου, Κοσμάς Βίδος, Μαριλένα Γεραντώνη, Γιάννης Ζουμπουλάκης, Λάμπρος Καραγεώργος, Μάρκος Καρασαρίνης,
Αντώνης Καρπετόπουλος, Ντιάνα Καρτσαγκούλη, Αλέξανδρος Καψύλης, Βαγγέλης Κιούσης, Ελένη Κουσαντάτου, Νίκος Λιβανός, Τάσος Μανπικίδης, Νατάσα Μπαστέα,
Γιώργος Νάστος, Άρης Ραβανός, Σάρα Σιαμπλή GRAPHICS Μάκης Θεοφιλόπουλος PHOTO EDITOR Ευτυχία Κυδωνάκη FASHION EDITOR Μιχάλης Πάντος

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ Πέννυ Λάγκα Τηλ. 210-7547.059 plagka@alteregomedia.org ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ Λίλη Ξενάκη
Τηλ. 210-7547.063 ixenaki@alteregomedia.org ΥΠΟΔΟΧΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ Χριστίνα Βατού Τηλ. 210-7547.054 chvatou@alteregomedia.org

M.E.T. 230344

ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ

*«Όσοι δεν
αντιλαμβάνονται
τον πολιτισμό
ως μοχλό ανάπτυξης
είναι αγκιστρωμένοι
σε ιδεολογήματα»*

Η υπουργός Πολιτισμού μιλάει για τον Κυριάκο Μητσοτάκη, τον Αλέξη Τσίπρα, το Τατόι και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα και την εφαρμογή των νόμων από την οποία κανείς δεν μπορεί να εξαιρεθεί.

ΑΠΟ ΤΗΝ **ΕΡΗ ΒΑΡΛΑΚΗ**
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ **ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΡΑΣΑΓΑΚΗ**

Η χαλκέντερη Λίνα Μενδώνη επέστρεψε για τη δεύτερη θητεία της – ως υπουργός Πολιτισμού – στον πέμπτο όροφο της οδού Μπουμπουλίνας. Η «σιδηρά κυρία» του Πολιτισμού, η οποία ουκ ολίγες φορές βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα από τους πολιτικούς της αντιπάλους, φαίνεται ότι απολαμβάνει την απόλυτη εμπιστοσύνη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη, καθώς πρόκειται για το μόνο μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου που διατήρησε το ίδιο χαρτοφυλάκιο και στη νέα κυβέρνηση.

«Πρόκειται για μια μεγάλη τιμή και ταυτοχρόνως μια παρά πολύ μεγάλη ευθύνη, καθώς πρέπει να υλοποιηθούν όλα αυτά για τα οποία δεσμευθήκαμε και όλα όσα προγραμματίσαμε για την επόμενη τετραετία, πηγαίνοντας τον πολιτισμό πολλά βήματα μπροστά» δηλώνει. Για αυτά τα βήματα μιλάει στο BHMAGAZINO, στην πρώτη της μεγάλη συνέντευξη μετά την επαναφορά της στον υπουργικό θώκο.

Κυρία υπουργέ, γνωρίζετε εκ των προτέρων ότι θα διατηρούσατε την ίδια θέση; Πώς σας έγινε η ανακοίνωση;

«Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης μου τηλεφώνησε το πρωί της Δευτέρας μετά την Κυριακή των εκλογών. Μου ανακοίνωσε ότι η επιλογή του ήταν να παραμείνω στη θέση μου. Είναι κάτι πάρα πολύ τιμητικό. Αντιλαμβάνεστε ότι ήταν μια εξαιρετικά φορτισμένη συναισθηματικά στιγμή για εμένα».

Αλήθεια, περιμένετε τη νίκη της ΝΔ με τέτοια ευρεία διαφορά;

«Ήταν το μόνο κόμμα που συμμετείχε στις εκλογές με ξεκάθαρο, σαφές, κοστολογημένο πρόγραμμα. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης τήρησε ό,τι υποσχέθηκε το 2019, παρά το γεγονός ότι στην τετραετία αυτή μεσολάβησαν πολλά απρόσμενα γεγονότα, με πιο κρίσιμο το ξέσπασμα της πανδημίας. Περιμέναμε τη νίκη, ελπίζαμε σε υψηλό ποσοστό, αλλά αυτή η τεράστια διαφορά από το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης ήταν μια έκπληξη που, όπως είπε και ο Πρωθυπουργός, δημιουργεί τεράστιες ευθύνες για τη διακυβέρνηση της τετραετίας 2023-2027».

Την παραίτηση Τσίπρα την αναμένετε; «Ήταν φυσικό επακόλουθο από τη στιγμή που υπήρχαν τόσες διαδοχικές ήττες. Αλ-

λά από εκεί και πέρα αυτές οι εξελίξεις αποτελούν θέμα εσωτερικών διεργασιών του ΣΥΡΙΖΑ».

Στις προγραμματικές σας δηλώσεις επανέλαβετε πολλές φορές τη λέξη «ανάπτυξη». Είναι κάτι για το οποίο σας κατηγορούν οι επικριτές σας, ότι αντιμετωπίζετε δηλαδή τον πολιτισμό ως μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας.

«Ήταν πριν από 25 χρόνια όταν έκανα για πρώτη φορά λόγο, υπό την επιστημονική μου τότε ιδιότητα, για τη θεώρηση του πολιτισμού και ως μοχλού ανάπτυξης. Δεν πρόκειται για πρωτοτυπία. Αυτή η προσέγγιση υπάρχει στη διεθνή βιβλιογραφία εδώ και τέσσερις δεκαετίες. Δυστυχώς, στην Ελλάδα εξακολουθεί να υπάρχει η ιδεοληψία ότι όταν ο πολιτισμός εμπλέκεται με

την οικονομία, προκύπτει κάτι καταστροφικό. Το 2014, από τη θέση της γενικής γραμματέως του υπουργείου Πολιτισμού, είχα ζητήσει από την Ειδική Υπηρεσία του υπουργείου για τη Διαχείριση των Κοινωνικών Πόρων να εκπονήσει μια μελέτη, η οποία έδειξε ότι η επένδυση ενός ευρώ σε έργο πολιτισμού στη φάση κατασκευής του μέσα στην πενταετία ανταποδίδει 3,44 ευρώ. Όσοι δεν αντιλαμβάνονται τον πολιτισμό ως μοχλό ανάπτυξης είναι αγκιστρωμένοι σε ιδεολογήματα. Για παράδειγμα, σκεφτείτε τι θα ήταν η Βεργίνα χωρίς τον αρχαιολογικό χώρο και τα μνημεία της. Επιπλέον, και τα έργα πολιτισμού απασχολούν ανθρώπινο δυναμικό. Σήμερα το υπουργείο Πολιτισμού υλοποιεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα έργων υποδομών που είχε ποτέ, προϋπολογισμού άνω

των 1,2 δισ. ευρώ, έχοντας δημιουργήσει στη φάση αυτή περισσότερες από 5.000 θέσεις εργασίας».

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, μετασχημάτιστε και το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων (ΤΑΠ) σε Οργανισμό Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων (ΟΔΑΠ); «Βεβαίως. Η αύξηση είναι εμφανής πλέον σε επίπεδο εσόδων. Ηδη από το 2020 έχουν αποκατασταθεί τα τεράστια ζητήματα που υπήρχαν με τα αναψυκτήρια. Πριν από μερικές εβδομάδες ο ΟΔΑΠ ολοκλήρωσε έναν μεγάλο διαγωνισμό που αφορά συνολικά τα αναψυκτήρια σε όλα τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Στόχος του Οργανισμού είναι η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες. Πήγε πολύ καλά».

Στις προγραμματικές σας δηλώσεις φάνηκε ότι έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας. Η μέση δαπάνη – πλην του εισιτηρίου – ενός επισκέπτη σε αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο αυξήθηκε από λιγότερο από δέκα λεπτά του ευρώ που ήταν το 2019 περίπου στο μισό ευρώ σήμερα. Οπως δηλώσατε και η ίδια, «απέχουμε απελπιστικά από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο των 7 ευρώ». «Ναι, και αυτό είναι το μεγάλο μας στόιχημα. Για αυτόν τον λόγο το υπουργείο Πολιτισμού προικοδότησε τον ΟΔΑΠ με σημαντικά κονδύλια από το Ταμείο Ανάκαμψης, ώστε να ολοκληρώσει μεγάλους διεθνείς διαγωνισμούς για την παραγωγή προϊόντων για τα πωλητήριά μας. Είτε ακριβή αντίγραφα είτε ευπώλητα αντικείμενα εμπνευσμένα από την κληρονομιά μας. Μέσω αυτών των διαδικασιών

είναι δυνατόν να παραχθούν προϊόντα σε μεγάλες ποσότητες, για να μπορεί να ανταποκριθεί στην ήδη αυξημένη ζήτηση».

Το ηλεκτρονικό κατάστημα του ΟΔΑΠ που είχε αναγγελθεί, πάντως, μέχρι στιγμής δεν βρίσκεται σε λειτουργία. Γιατί συμβαίνει αυτό;

«Το ηλεκτρονικό πωλητήριο είναι και αυτό μέσα στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει να ολοκληρώσει ο Οργανισμός μέχρι το 2025. Εάν δεν υπάρχει παραγωγή σε επαρκή βαθμό, πώς θα δουλέψει απρόσκοπτα το ηλεκτρονικό πωλητήριο; Οπως καταλαβαίνετε, τα πράγματα είναι άμεσα συνδεδεμένα. Από εκεί και πέρα, θεωρώ ότι ο ΟΔΑΠ έχει μια τεράστια δυναμική. Πιστεύω ότι μπορούμε να φτάσουμε στο σημείο που δράσεις και έργα του πολιτι-

σμού να μπορούν να αυτοχρηματοδοτούνται – γνωρίζω καλά πως αυτή η προοπτική ερεθίζει κάποιους. Αλλά ο ελληνικός πολιτισμός χρειάζεται χρήματα, τόσο για το πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και για τη σύγχρονη δημιουργία».

Μιλώντας για σύγχρονο πολιτισμό, τι συμβαίνει με το Ακροπόλ; Ήταν βέβαια ένα θέμα που διαχειριζόταν ο πρώην υφυπουργός Πολιτισμού, αλλά έχουν περάσει τρία χρόνια από τον ιδρυτικό του νόμο, όταν δηλαδή αποφασίστηκε να λειτουργήσει ως ένα hub για τη σύγχρονη δημιουργία. «Πράγματι, υπήρξαν καθυστερήσεις, αλλά ως μη μένουμε στο παρελθόν. Το υπουργείο Πολιτισμού έχει αποδείξει ότι ολοκληρώνει τα έργα που αναλαμβάνει. Το 2022 εξασφαλίσαμε το πόσο των 3,8 εκατ.

Η Royal Academy of Arts στο Λονδίνο παρουσιάζει μια αναδρομική έκθεση αφιερωμένη στη δουλειά των βραβευμένων με Pritzker ελβετών αρχιτεκτόνων.

IWAN BAAH/ROYAL ACADEMY OF ARTS

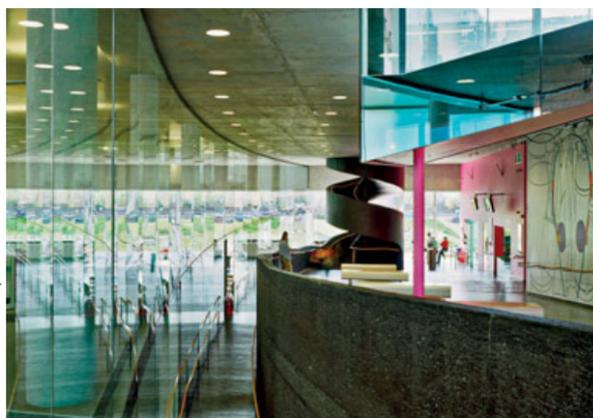
ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΩΝ HERZOG & DE MEURON

● Η Tate Modern (1995-2000) και η «επέκτασή» της (2005-2016).

των υλικών», όπως έλεγε με την αφορμή της βράβεισής τους με το «Όσκαρ της αρχιτεκτονικής» Pritzker το μέλος της κριτικής επιτροπής Εϊντα Λουίζ Χάξταμπλ. Αρκεί να αναφέρουμε το «διπλό δέρμα» από πολυανθρακικό και γυαλί στο Laban Dance Centre του Λονδίνου που παρεμπιπτόντως σχεδίασαν σε συνεργασία με τον εικαστικό Μάικλ Κρεγκ-Μάρτιν ή το ασάλινο δίχτυ στη «Φωλιά του πουλιού», το Εθνικό Στάδιο του Πεκίνου που σχεδίασαν σε συνεργασία με τον κινέζο εικαστικό Αϊ Γουέι Γουέι με την αφορμή των 29ων Ολυμπιακών Αγώνων.

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΙΑΕΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Το κτίριο της Tate Modern στη νότια όχθη του Τάμεση, όπως και η πιο πρόσφατη επέκτασή της, ονόματι Switch House, στο νότιο τμήμα της. Το βραβευμένο (με Stirling Prize) Laban Dance Centre, με τη θαμπή, χρωματιστή πρόσοψή του, ένα διαμάντι που λάμπει στο κατά τα άλλα μουντό Ντέτφορντ του Νοτιοανατολικού Λονδίνου. Το Elbphilharmonie, το «εστεμμένο» συναυλιακό κέντρο του Αμβούργου, ή το ανεστραμμένο «Τ» που στεγάζει το μουσείο M+ στο Χονγκ Κονγκ. Είναι δύσκολο να βρεις μια συγκεκριμένη «υπογραφή» ή μανιέρα στη δουλειά των βραβευμένων με Pritzker (2001) ελβετών αρχιτεκτόνων Χέρτσογκ και Ντε Μερόν καθώς κάθε πρότζεκτ που αναλαμβάνουν σχεδιάζεται με γνώμονα την τοποθεσία, τον χρόνο και τον προϋπολογισμό που το συνοδεύει. Αυτό που τα ενώνει είναι η σχεδιαστική τους φιλοσοφία, καθώς «διυλίζουν τις παραδόσεις του μοντερνισμού και κρατούν τη στοιχειώδη απλότητα ενώ παράλληλα μεταμορφώνουν υλικά και επιφάνειες μέσα από την εξερεύνηση νέων τεχνικών και αντιμετώπισης

MARGHERITA SPILLITIN/ROYAL ACADEMY OF ARTS

● **Επάνω:** Το Laban Dance Centre (1997-2003) στο Λονδίνο.
Κάτω: Μέσα στο κτίριο M+ (2012-21) στο Χονγκ Κονγκ.

Η «κουζίνα» των αρχιτεκτόνων

Η έκθεση «Herzog & de Meuron» (ο τίτλος λιτός και περιεκτικός όπως και οι ίδιοι) στη Royal Academy of Arts στο Λονδίνο (Burlington Gardens, μέχρι και τις 15 Οκτωβρίου), η πρώτη αναδρομική τους που πραγματοποιείται ύστερα από είκοσι χρόνια, προσφέρει μια περιήγηση στον τρόπο σκέψης των ευφυών αρχιτεκτόνων όπως και στις διεργασίες μέσα από τις οποίες προκαλούν τους εαυτούς τους να απαντήσουν στο ερώτημα «τι είναι αρχιτεκτονική»; εδώ και περίπου 45 χρόνια. Σε αυτήν παρουσιάζονται περί τα 400 αντικείμενα που αναδεικνύουν τη σχεδιαστική διαδικασία, μια ευκαιρία να γνωρίσει κανείς την «κουζίνα» των αρχιτεκτόνων με τη δική τους καθοδήγηση, καθώς η επιμέλεια της έκθεσης έγινε σε συνεργασία με τους ίδιους. Οι επισκέπτες μπορούν να καθήσουν σε έπιπλα που έχουν σχεδιάσει, να περιηγηθούν μέσα σε ένα παιδιατρικό νοσοκομείο στη Ζυρίχη μέσω της επαυξημένης πραγματικότητας ή να παρακολουθήσουν το πρόσφατο ντοκιμαντέρ των Ιλα Μπέκα και Λουίζ Λεμουάν σχετικά με το καινοτόμο πρότζεκτ REHAB, μια κλινική Νευροαποκατάσταση και Παραπληγιολογίας στη Βασιλεία. Στο επίκεντρο όμως της έκθεσης βρίσκεται το λεγόμενο Kabinett, μια σειρά από ξύλινες βιτρίνες με ράφια, περίπου σαν «προθήκες ενός μουσείου Φυσικής Ιστορίας», όπως χαρακτηρίστηκαν από τον βρετανικό Τύπο, όπου παρατίθενται μακέτες κτιρίων, αρχιτεκτονικά σχέδια καθώς και δείγματα για τα υλικά που χρησιμοποιούνται τελικά στα κτίρια· όπως τσιμεντένια πάνελ που απεικονίζουν σκηνές της γερμανικής Ιστορίας και φτιάχτηκαν για την Technical School Library στο Εμπερσβάλντε στη Βορειοανατολική Γερμανία ή κομμάτια από το υβριδικό υλικό από πηλό, μάργα και χώμα της περιοχής που χρησιμοποιήθηκε για να δομηθεί ένα κέντρο επεξεργασίας βοτάνων στο Λάουφεν της Ελβετίας.

Αυτή η μουσειακή παρουσίαση του αρχείου τους είναι επί της ουσίας η αναδημιουργία του αυθεντικού Kabinett που είναι το εργαστήριο πειραματισμών των αρχιτεκτόνων. Βρίσκεται σε μια αποθήκη σε μια βιομηχανική περιοχή της Βασιλείας και εκεί οργανώνονται σχολαστικά οι μακέτες, τα πρωτότυπα σχέδια, φωτογραφίες και έργα τέχνης. Εξέχοντα χώρο σε αυτό έχουν τα υλικά δημιουργίας της Tate Modern, της μετατροπής του κτιρίου του Σταθμού Παραγωγής Ενέργειας Μπανκσάντ σε μουσείο το 2000, ύστερα από ανάθεση που έγινε το 1994 και μεταμόρφωσε την παραμελημένη τότε περιοχή του Southwark σε πόλο έλξης για εκατομμύρια επισκέπτες, καθώς το συγκεκριμένο ίδρυμα έχει τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στον κόσμο, όσον αφορά τα μουσεία σύγχρονης τέχνης. «Το

KEVIN MAK/ROYAL ACADEMY OF ARTS

● Το νέο εσωτερικό του
Stadtcasino Basel (2012-20).

Είναι δύσκολο να βρεις μια συγκεκριμένη “υπογραφή” ή μανιέρα στη δουλειά των βραβευμένων με Pritzker το 2001 ελβετών αρχιτεκτόνων Χέρτσογκ και Ντε Μερόν, καθώς κάθε πρότζεκτ που αναλαμβάνουν σχεδιάζεται με γνώμονα την τοποθεσία, τον χρόνο και τον προϋπολογισμό που το συνοδεύει

ΜΕΡΙΛΙΝ ΜΟΝΡΟΕ

Η ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΥΘΟ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟ ΚΑΡΑΣΑΡΙΝΗ

Η παιδική ηλικία, ο άγνωστος πατέρας, η διανοητικά ασθενής μητέρα. Τα ορφανοτροφεία, τα ιδρύματα, οι ανάδοχοι οικογένειες. Το μόντελιγκ, ο κινηματογράφος, η επιτυχία. Η λάμψη, η φήμη, η δημοσιότητα. Οι προβληματικές σχέσεις, οι ερωτικές απογοητεύσεις, οι αποτυχημένοι γάμοι. Ο Τζο ντι Μάτζιο, ο Ελία Καζάν, ο Ιβ Μοντάν, ο Άρθουρ Μίλερ, ο Τζον Κένεντι. Οι ανασφάλειες, οι αμφιβολίες, οι ενδοιασμοί. Οι αγωγές, οι μηνύσεις, οι διαμάχες με τις εταιρείες παραγωγής. Οι ψυχαναλυτές, οι ψυχιατρικές κλινικές, τα ψυχοφάρμακα. Η διαδρομή από την αφάνεια στη δόξα, από το κορίτσι της διπλανής πόρτας στο είδωλο, από τη Νόρμα Τζιν στη Μέριλιν Μονρόε έχει αναλυθεί εξαντλητικά τόσο κατά τη διάρκεια της ζωής της όσο και μετά τον θάνατό της, στις 4 Αυγούστου 1962. Ο μύθος της βέβαια αναπαράγεται και αναπλάθεται τακτικά, με τελευταία εκδοχή εκείνη της Άνα ντε Αρμας στην περυσινή «Ξανθιά» του Αντρίου Ντόμινικ από το ομώνυμο μυθιστόρημα της Τζόις Κάρολ Οουτς. Προς τι λοιπόν μία ακόμα βιογραφία; Ξεφεύγοντας από τα καθιερωμένα, ο μελετητής της ιστορίας του κινηματογράφου Ρίτσαρντ Μπάρριος ακολουθεί μια ασυνήθιστη προσέγγιση. Στο «On Marilyn Monroe: An Opinionated Guide» (εκδ. Oxford University Press), το οποίο κυκλοφόρησε πρόσφατα στις ΗΠΑ,

επικεντρώνεται μόνο σε ό,τι έχει να κάνει με την ίδια την έβδομη τέχνη – στα πρόσωπα, στις ταινίες, στην υποκριτική. Ως ηθοποιός η Μέριλιν Μονρόε έχει υποτιμηθεί, γράφει ο Μπάρριος ευθύς εξ αρχής. Η διάχυτη σεξουαλικότητα, έκδηλη στην οθόνη και πανταχού παρούσα στην καθημερινότητα της Μέκκας του κινηματογράφου, καλύπτει τις ερμηνείες της. Για να αντιληφθεί κανείς τη δυσχερή πραγματικότητα των επίδοξων γυναικών ηθοποιών της χρυσής εποχής του Χόλιγουντ αρκεί να ρίξει μια ματιά στα δεδομένα πίσω από το πρώτο συμβόλαιο της Νόρμα Τζιν, το 1946. Η εκάστοτε συμβαλλόμενη, σύμφωνα με τον συγγραφέα, «μπορούσε να κληθεί να συμμετάσχει ως κομπάρσα σε μια σκηνή πλήθους, να εμφανιστεί στα εγκαίνια ενός σουπερμάρκετ, να ποζάρει προβάλλοντας προϊόντα που δεν θα χρησιμοποιούσε ποτέ ή να δηλώσει παρουσία σε εκδηλώσεις του στούντιο δείχνοντας ελκυστική και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαθέσιμη». Η στάρλετ όφειλε να επιδεικνύει τα κάλλη της ανά πάσα στιγμή για να γίνει σταρ, η σταρ όφειλε να είναι πρωτίστως θελκτική και δευτερευόντως δεξιόχειρισσα. Το Χόλιγουντ δεν χρειαζόταν απαραίτητα μεγέθη σαν αυτά μιας Γκρέτα Γκάρμπο, μιας Μπέτι Ντέιβις, μιας Ινγκριντ Μπέργκμαν. Μπορούσε να τα καταφέρει και με τη Βερόνικα Λέικ, τη Μέιμι βαν Ντόρεν, την Τζέιν Μάνσφιλντ.

Η τελειομανής bombshell

Ο μύθος της Μέριλιν δεν οικοδομήθηκε πάνω στις υποκριτικές της ικανότητες, αλλά στην ομορφιά, στο sex appeal, στη δύναμη της εικόνας. Λατρεύτηκε ως το ανώνυμο γυμνό pin-up girl στο κόκκινο βελούδο, ως εξώφυλλο του πρώτου τεύχους του «Playboy», ως το παιχνιδιάρικο κορίτσι που ο αέρας της σχάρας του μετρό αποκαλύπτει τις καλλιγραμμές γάμπες της. Για τους περισσότερους ήταν άλλη μια ενσάρκωση, η τελειότερη, ίσως, της «blonde bombshell» – χαρωπής, φωτογενούς, ιδανικής για ερωτικές σκηνές και εκρήξεις θυμού, με περαιτέρω ποιητικές εκλάμψεις μόνο αν το καστ και το σενάριο το ευνοούσαν. Στα πιο γνωστά φιλμ της, το «Οι άντρες προτιμούν τις ξανθές» (1953), το «Πώς να παντρευτείτε έναν εκατομμυριούχο» (1953), το «Επτά χρόνια φαγούρα» (1955), τη «Στάση λεωφορείου» (1956), το «Μερικοί το προτιμούν καυτό» (1959), είναι η φυσική της παρουσία που γοητεύει τον θεατή σε βαθμό ώστε να ξεχνά την ηθοποιία της. Τη χαρακτηριστική αυτή αίσθηση αποδίδει κατάλληλα η αφίσα του «Νιαγά-

ρα» (1953): ισομεγέθης του καταρράκτη, η Μονρόε ξαπλώνει στην άκρη του με τα νερά να κυλούν επάνω της σαν φόρεμα. «Μαθητευόμενες θεές» ήταν ο τίτλος του πρώτου μεγάλου άρθρου που τη μνημόνευε, στο περιοδικό «Life», το 1951, μαζί με άλλες ανερχόμενες συναδέλφους της όπως η Τζουν Χέιμπερ και η Ελινορ Πάρκερ. Η πληθωρική ηθοποιός ήταν οπωσδήποτε μαθητευόμενη κατά την πρώτη της πενταετία στο Χόλιγουντ. Για κάθε μικρό ρόλο που προσέλκυε τους κριτικούς, όπως στη «Ζούγκλα της ασφάλτου» (1950), υπήρχε άλλος ένας όπου εκθειάζταν μόνο η φυσική της παρουσία, όπως στο «Let's Make It Legal» (1951). Πρωτού αρνηθεί δεκάδες άνδρες τραγουδώντας «Diamonds are a Girl's Best Friend» ως Λορελάι Λι στο «Οι άντρες προτιμούν τις ξανθές» το 1953, συζήτηση είχε προκαλέσει κυρίως η αποκάλυψη ότι ήταν το γυμνό pin-up που κυκλοφορούσε σε ημερολόγια – και η ειλικρινής απάντησή της ότι είχε εξαναγκαστεί να ποζάρει για λόγους ανέχειας. Πιστεύοντας ορθά ότι το κοινό θα εκτιμούσε την αμεσότητα της απάντησης, η Μέριλιν επέδειξε για πρώτη φορά την ικανότητά της να διαχειρίζεται το image της, κάτι που θα επαναλαμβανόταν συχνά στο μέλλον. Ήταν πολύ καλύτερη στον έλεγχο της εικόνας από ό,τι στον έλεγχο του εαυτού της. Η αβεβαιότητα για την απόδοσή της μπροστά από την κάμερα ήταν κάτι που δεν θα ξεπερνούσε ποτέ. Παρά το μόνιμο άγχος, τις ανασφάλειες, την έλλειψη αυτοπεποίθησης, η Μέριλιν Μονρόε εργαζόταν επίμονα και συστηματικά για να εξελιχθεί ως ηθοποιός. Μεθοδική επαγγελματίας ήδη από την εποχή που ποζάρει ως μοντέλο, εντάχθηκε στο Actors' Lab του Χόλιγουντ, παρακολούθησε μια σειρά σεμιναρίων του πασίγνωστου Τσαρλς Λότον, συνεργάστηκε με τον Μιχαήλ Τσέχοφ, αντιβίω του Αντον Τσέχοφ και μαθητή του Κωνσταντίν Στανισλάφσκι, ακολούθησε για οκτώ χρόνια τις συμβουλές της (αμφιλεγόμενης) drama coach Νατάσα Λίτες. Το 1955 προσέφυγε στον διάσημο ήδη Λι Στράσμπεργκ, πρώτα για κατ' ιδίαν συνεδρίες, στη συνέχεια μαζί με συναδέλφους στο Actors Studio. Αποδίδοντας μια σκηνή από θεατρικό έργο του Ευγένιου Ο'Νιλ, η ερμηνεία της ήταν τέτοια ώστε να σπάσει το απόλυτο ταμπού του εργαστηρίου που απαγόρευε αυστηρά το χειροκρότημα. Δεν στηριζόταν μόνο στα σωματικά της προσόντα, ανεξάρτητα από το πόσο οι σκηνοθέτες τα τόνιζαν στενεύοντας τα φορέματα και αναδεικνύοντας τις καμπύλες. Είτε επρόκειτο για μικρούς

● Η Μέριλιν Μονρόε με τον συμπρωταγωνιστή της στην ταινία «Ο πρίγκιπας και η χορεύτρια», Λόρενς Ολίβιε, στο ξενοδοχείο Savoy του Λονδίνου το καλοκαίρι του 1956.

●
Η απόλυτη Ξανθιά
του σελιόιντ
τραγουδά
«Diamonds Are a
Girl's Best Friend»
στην ταινία του
Χάουαρντ Χοκς
«Ο άντρες
προτιμούν τις
Ξανθές».

Μικροί παράδεισοι κυκλωμένοι από τον ωκεανό έχουν διαμορφωθεί σε εξωτικά resorts μοναδικής πολυτέλειας.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΒΙΛΙΟ

Σύμφωνα με το λεξικό, ατόλη είναι «κατηγορία κοραλλιογενών νησιών με σχήμα δαχτυλιδιού που απαντώνται στις τροπικές θάλασσες». Σύμφωνα με τον αγγλο-καναδό ποιητή Ρόμπερτ Γουίλιαμ Σέρβις, ατόλη, όπως εξηγεί στο ομότιτλο ποίημά του, είναι (σε ελεύθερη μετάφραση) «η Εδέμ (που) εκσφενδονίστηκε από τον Παράδεισο στη θάλασσα. Ενα σπίτι γεμάτο κοσμήματα, μέσα στον αφρό. (...) Ενα παρθένο νησί μακρινό, ξεχασμένο, χαμένο, που κανείς δεν τολμά να μολύνει (...) Ο Παράδεισός μου (που) γύρω μου βρίσκεται, μακριά από την οργή και από τα λάθη». Τα μικρά νησάκια που από ψηλά φωτογραφημένα μοιάζουν γαλαζοπράσινες κουκκίδες σχεδόν παράταιρες στο απόλυτο βαθύ μπλε του ωκεανού, στίγματα που μπορεί και να μην υπάρχουν, παρά να τα ζωγράφισαν πάνω στο κάδρο, γίνονται για τον ποιητή ο απόλυτος προορισμός. Η ιδανική «πατρίδα» που του χαρίζει θαλπωρή, γαλήνη και ειρήνη και που του επιτρέπει να ζήσει ελεύθερος μακριά από τον γεμάτο προβλήματα και πόνο κόσμο των άλλων ανθρώπων. Έτσι, με παρόμοια διάθεση, επιζητώντας την ασφάλεια αλλά και την ηρεμία, έναν τόπο που μας προσφέρει μόνο ομορφιά, ξεκινάμε και εμείς το ταξίδι μας στις ωραιότερες ατόλες του Ινδικού Ωκεανού. Μόνο που στη δική μας περίπτωση, όσο και αν γοητευόμαστε από την ποιητική διάθεση του Σέρβις, θα φέρουμε τις υπερβατικές εικόνες του στα δικά μας, στα ανθρώπινα μέτρα, προσθέτοντας στον πίνακα της απόλυτης αρμονίας που φιλοτεχνεί με την «Atoll» του περισσότερη ανεμελιά και λίγη άνεση, λίγη πολυτέλεια. Αυτή την πολυτέλεια που μπορεί να κάνει ένα ταξίδι στις τροπικές θάλασσες εμπειρία μοναδική. Ίδου μερικά από τα ομορφότερα ξενοδοχεία που λειτουργούν στις ατόλες του νησιωπικού κράτους των Μαλδιβών. Καταλύματα που υπόσχονται στους επισκέπτες τους απολαυστικές ημέρες αποτοξίνωσης και χαλάρωσης μέσα στην απόλυτη ομορφιά της φύσης. Και πολλά άλλα ακόμη!

ΣΤΙΣ ΑΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΜΑΛΔΙΒΩΝ

Constance Halaveli

Η Ari Atoll είναι μια από τις μεγαλύτερες φυσικές ατόλες των Μαλδιβών και περιλαμβάνει περισσότερα από εκατό μικρά (έως πολύ μικρά) νησάκια. Ανάμεσά τους περισσότερα από είκοσι νησάκια λειτουργούν ως τουριστικά θέρετρα. Το Constance Halaveli είναι ένα από τα πιο διάσημα και πολυφωτογραφημένα, κυρίως χάρη στις υπερπολυτελείς σουίτες του: Σε μια «γειτονιά» από μικρές καλύβες (δηλαδή βίλες) που κατασκευασμένες από ξύλο και στηριγμένες σε πασσάλους στέκονται πάνω στη θάλασσα. Και δίνουν τη δυνατότητα στους φιλοξενούμενους με μια βουτιά να βρεθούν από το κρεβάτι τους στο αβαθές γαλαζοπράσινο νερό. Υπάρχει βεβαίως και η λύση της μικρής ιδιωτικής πισίνας (γιατί και τέτοιες διαθέτουν οι βίλες) σε περίπτωση που φυσάει και η λιμνοθάλασσα και ο ωκεανός που την περιβάλλει δεν μοιάζουν πολύ φιλικά για κολύμπι. Η απλή (που λέει ο λόγος) water villa των 100 τ.μ. μπορεί να φιλοξενήσει δύο άτομα και η family water villa μπορεί να υποδεχθεί τέσσερα άτομα. Υπάρχουν πάντα και η family beach villa (με πισίνα) των δύο υπνοδωματίων όπως και η presidential villa των τριών υπνοδωματίων που μπορεί να χωρέσει έως και εννέα άτομα. Οι τιμές ξεκινούν από περίπου 600 ευρώ ανά διανυκτέρευση και για ορισμένα καταλύματα, ανάλογα και με τον αριθμό των φιλοξενουμένων, ξεπερνούν τα 2.200 ευρώ. Το ξενοδοχείο διαθέτει γυμναστήριο, spa, γήπεδα για αθλοπαιδιές, χώρους παιχνιδιού για τα παιδιά κ.λπ. Η κρουαζιέρα για να απολαύσεις το ηλιοβασίλεμα στη μέση της θάλασσας είναι εξαιρετικά δημοφιλής. Πώς όμως προσεγγίζεις το Constance Halaveli Hotel; Στην πρώτη φάση του ταξιδιού φτάνεις αεροπορικώς στο Male International Airport (το Μαλέ είναι η πρωτεύουσα των Μαλδιβών) και από εκεί πετάς με υδροπλάνο στο νησάκι όπου βρίσκεται το ξενοδοχείο. Η πτήση διαρκεί είκοσι λεπτά και κοστίζει περίπου 600 ευρώ (πήγαινε - έλα) το άτομο.

Το πολυτελές
Constance Halaveli
στην Ari Atoll με την
υπέροχη παραλία.